

Scenă din „Azilul de noapte” de Maxim Gorki, prezentat de Teatrul Național din București la 31 august 1915. În distribuție: Aurel Athanasescu (Tătarul), Al. Mihailescu (Baronul), Ronald Bulfinsky (Satin), Agepsina Macri (Natașa), Constantin Radovici (Actorul), G. Storin (Vaska), Ion Mann (Altoșka), Sonia Cluceru (Kvașnia), Constanța Demetriad (Vasilisa), I. Dumitrescu (Klesci), M. Constanținescu (Crivoi Zob), Petre Sturza (Luca)

MAESTRII ȘI COLEGII MEI

O treime, a treia parte a drumului teatrului de limbă română am parcurs-o și eu pe scenă.

Deci, 50 de ani de teatru pe o singură scenă: Teatrul Național, pe care l-am considerat totdeauna ca pe acel „lăcaș de Muse”, cîntat cu o pornire avîntat patriotică de Iancu Văcărescu, a cărui menire era — tot așa cum spunea poetul: „Podoabe limbii noastre dați/Cu românești cuvinte”.

M-am născut pe pămîntul Transilvaniei, bogat în amintiri teatrale, leagăn al multor speranțe închinăte artei scenice chiar în Sibiul meu natal.

Și bătînd la București la porțile artei, m-am apropiat mai întîiu de Melpomene — muza muzicii. Considerat cînd tenor liric, cînd bas profund, de diferiții meșteri în arta

Constantin Nottara

cantoului, tinăr și, evident, sărac, repetam dimineața, în timp ce femeile de serviciu măturau sala cinematografului Clasic, la pianul ce îi acompania, după-masă, pe Pina Meniccheli și Max Linder. Unul din profesori mi-a recomandat — pentru exercițiile de canto, bineînțeles — recitări poetice. Așa am învățat să declam — singur — „Oltul” lui Goga. O întâlnire de neuitat: cu marele cântăreț Jean Athanasiu, care se întorsese din Italia. O întâlnire petrecută în ceasul cel mai fierbinte al căutărilor mele artistice. El mi-a „diagnosticat” vocea: bas cantabil-ba-riton, îndrumându-mă spre acele exerciții care aveau să mă ajute în munca de pe scenă. Căutărilor mi-au fost frunte cu brutalitate de primul război mondial.

Iancu Petrescu

Refugiul — vreme tulbură în Iași a-nului 1917. Aici se aflau, refugiate, mai toate trupele teatrale din București, iar în ele idoli artistici ai tinereții mele: Nottara, Uentura... Spre teatru. Primul eșec: întâlnirea cu Ion Livescu.

...Dar în orașul primelor spectacole de limbă română am citit un anunț într-o gazetă: profesorul State Dragomir își reia cursurile la conservator. Era bolnav și de aceea cursurile aveau să înceapă chiar în casa maestrului, pe strada Ștefan cel Mare, 21, la etajul I. Așa începe cel dintâi și cel mai important capitol al vieții mele!

În veston soldătesc, cu bocanci și moletiere, m-am prezentat duminică dimineața la adresa indicată.

- De unde ești?
- Din Turnișor-Sibiu.
- Te prezinți miine la ora trei la lecție.

Nebun de fericire, am gonit pe stradă, pentru ca, la primul colț, un ofițer să mă dea pe mîna patrului. Nu-l salutaseam. Și am petrecut noaptea în carcera Comendurii.

A doua zi, la cursuri, în clasă: Sorana Țoța, Costache Antoniu, Anny și Bruno Braeschi.

- Ce reciti?
- Pauză. Tăcere.
- „Oltul” de Goga.

După prima strofă m-a oprit. Înghețasem.

- Cu cine te-ai pregătit?
- Singur!

Maestrul mi-a dat aprobare să termin școala în doi ani. Repertoriul de elev: Ruy Blas, Ovidiu, Cîntarea României, o piesă de State Dragomir.

Lui State Dragomir îi datorez totul: îndrumarea spre studiu și caracterizarea personajelor, devotament și pasiune, respectarea meseriei de actor ca o îndeletnicire înalt intelectuală.

Nicolae Soreanu, văzut de Marin Iorda

Aristide Demetriade în rolul titular din „Hamlet”

Personalitatea lui mi-a marcat primii pași, mi-a deschis cu dragoste drumul în viață și spre scenă. Într-adevăr, State Dragomir a fost unul din marii îndrăgostiți, pasionați ai teatrului, pionieri ai teatrului românesc.

Am jucat la Iași, la începutul carierei, cu Aglae Pruteanu, actriță de explozivă forță dramatică și mare tensiune, în Vlaicu Vodă: ea — Doamna Clara, eu — banul Miked, Aurel Ghițescu — Ulaicu.

După moartea lui State Dragomir, în 1920, am poșosit o stagiune la Cluj și apoi am devenit slujitor statornic al Teatrului Național din București — după ce jucasem pe scenele celorlalte două Naționale din provincie.

Aici „domnea” Nottara, marile inegalabil, societar de onoare prin vîrstă, talent și personalitate, cel care dădea sonorității de harfă cuvîntului pe scena unde ardea totdeauna sub slăcările marilor sale roiori.

Am preluat rolul lui Ulaicu Vodă de la Demetriade — și am rămas titular, la cererea lui Davila, care a asistat la premieră bolnav, paralizat, în cărucior.

Apoi, de la Nottara—generos și dornic să-și ajute colegii tineri—am „mostenit” pe Ștefan din Apus de soare (unul din rolurile cele mai apropiate de sufletul meu) și Oedip. Se transmiteau solii de generații, se legau decenii prin artă, prin scenă.

Așa am preluat și alte roluri ale lui Manolescu, Demetriade. Tot Demetriade mi l-a încredințat pe Hamlet. Dar mai ales am jucat cu multă dragoste în piesele originale. Un amănunt: am jucat rolul principal în 13 piese de N. Iorga și tot în 13 — de Victor Eftimiu.

Mari actori, azi umbre venerate, reînviolate în tablouri și dulăpurile cu amintiri ale muzeului... Silueta fermecătoare a lui Demetriade, intuiția sa scenică, vocea sa vibrantă, emoțională; masivitatea puternică a lui Bulfinski, complexitatea, varietatea rolurilor pe care le interpreta; umorul sec, discret, precis și direct al lui Soreanu; umorul copios, de esență populară, surprinzător și inventiv al lui Iancu Brezeanu; solemnitatea cu care își oficia rolurile Iancu Petrescu; nonșalanța comică a lui Timică; marea disponibilitate scenică, adîncul unanimității al lui Băltăteanu; forța dramatică și disponibilitatea clasicizantă a Mariei Filotti, sinceritatea fermecătoare a Soniei Gluceru...

În peisajul teatral al Bucureștiului din perioada interbelică, înscrisa mari izbinzi artistice trupa soților Bulandra — străluciți actori și animatori, avînd ca asociați pe Maximilian, Manolescu, Storin. Un teatru de valoare era și cel care lucra, ascultînd de bagheta regizorală a lui U. I. Poșa, sub egida

G. Timică

Maria Filotti

Ion Manolescu

V. Maximilian (Ion Sorcovă) în „Domnișoara Nastasia” de G. M. Zamfirescu

Mihai Popescu

G. Storin,
desen de Ross

Aura Buzescu (Văduva Bohn) în „Cei din Dangaard” de M. Andersen-Nexö

Mariei Ventura. Din când în când, mai rășărea, îndrăzneată, cite o nouă trupă, uneori cu spectacole de calitate, dar, condițiile vremii, dificile, le șileau la un trai de efemeride.

Nu simple amintiri ocazionale. Mari personalități, servitori credincioși ai publicului românesc, soldați neînfricați ai primei scene a țării, dintre care mulți n-au părăsit-o niciodată. Fiecare dintre ei, printr-o artă unică, inimitabilă, a compus cu migală, cu răbdare, nemistuit decît de patima creației, mozaicul atât de complex și unitar totodată al teatrului românesc.

Îi purtăm moștenire în noi, poate cu o intonație a lui Nottara, cu un gest discret al lui Tony Bulandra, cu sonoritatea vocii de metal a lui Uraca. Toți în noi, dascăli iluștri, ei nu ne cheamă doar înapoi spre trecut și reverie. Istoria teatrului românesc e o istorie de luptă și zbucium, care invită la mers înainte, spre comuniunea cu un public larg, generos, cu care actorii au împărțit inima lor bogată și totdeauna tină.

Teatrul Național a fost, de aceea, cel mai popular templu al artei — deschis tuturor, în care se oficiau gânduri și cuvinte înslăcărute.

Cincizeci de ani de teatru românesc, din care ultimii 22 se află sub un soare nou. Soarele care face să înflorească deplin teatrul epocii noastre socialiste.

G. Calboreanu